

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaiones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 3. Quotuplex sit scientia Dei, & de variis eius diuisionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

Deo essentialis. At verò posterior veritas obiectiva, quòd res sit exitura, aut existat pro aliquo tempore, est contingens, eiusque cognitio non convenit Deo essentialiter, aut absoluta necessitate; sed tantum ex hypothese quòd res sit exitura, vel existat. Quod signum manifestum est, non esse necessariam connexionem inter utramque veritatem, quandoquidem vna potest esse sine alia. Addo, cum dicitur eandem esse rem quæ est possibilis, & quæ existit, hoc ita esse intelligendum, quòd non sint duæ res, quarum vna sit possibilis, & altera existat. Necessè est enim id quod existit in tempore, poterit existere antequam existeret, possitque adhuc existere quando existit: sed non est intelligendum quòd sit res, quando est purè possibilis: non enim est res, sed verè nihil est, & non ens, ac proinde non res, quando non existit: fit autem res, & incipit esse res, quando producitur & incipit existere, seu de nihilo sui transire ad esse. Vnde cognoscere rem vt purè possibilem, non est cognoscere idem omnino ac cognoscere rem existentem: sed est tantum cognoscere non repugnare vt sit res, vel esse potentiam à qua fieri possit: quæ cognitio non habet pro obiecto rem ipsam, id est, existentiam, aut entitatem veram & realem: sed nihilum rei non repugnantis tantum vt sit, & vt de nihilo fiat, seu de non ente fiat ens & res, vt alicuius causa.

Obijciunt tertio: Scientia Dei de re vt conditionatè futura, differt adæquatè à scientia eiusdem rei vt absolute futuræ: propterea quòd est diversa veritas obiectiva utriusque scientiæ. Atqui est etiam diversa veritas obiectiva scientiæ futurorum absolute, visionis præsentium, & memoriæ præteritorum: ergo debent pariter distingui ratione, etiam adæquatè sumptæ, & secundum totam perfectionem quam in Deo habent.

Respondeo differentiam esse: quia non solum est diversa veritas obiectiva, quòd res futura esset, si poneretur talis conditio: & quòd absolute res futura sit: sed etiam sunt ita disparatæ, vt prior possit esse, & perfectè cognosci, sine posteriori: & nullam habeat ex parte sui connexionem cum illa. Hæc enim supponit aliquod decretum Dei actuale, & absolutum, sine quo alia creaturæ, & nulli actus creaturarum sunt absolute futuri. Veritas autem conditionatæ non supponit decretum absolutum, neque ab illo pendet: essetque integræ & perfectè tota illa veritas, quamvis nullum tale decretum esset, & nunquam esset absolute futuræ. Quare scientia Dei conditionatæ potest integrè, & perfectè sumptæ, præstandi ratione à scientia absoluta eiusdem rei vt absolute futuræ; & obiectum prioris scientiæ potest omnino separari ab obiecto posterioris, tanquam veritas planè diversa. At non ita se habet obiectum adæquatè sumptum, seu vtri-

tas obiectiva, scientiæ diuinæ adæquatè sumptæ, de re eadem vt futura, vt præsentè, & vt præterita. Scientia enim diuinæ attingens adæquatè & comparatiuè rem pro toto tempore quo est præsens, attingit simul differentias temporum pro quibus est futura, vel præterita, quæ differentiæ inuoluuntur necessariò in tali comparatione, distinctè, quæ & expressè cognoscuntur notit à illa diuinæ distinctissima & clarissima, perfectè & adæquatè sumptæ.

SECTIO III.

Quotplex sit scientia Dei? seu de variis eius diuisionibus.

13. Licet scientia diuina sit vna in re simplicissima, variè tamen à Theologo diuiditur per conceptus inadæquatos, ratione obiecti, vel modi tendendi mediatè vel immediatè, intuitiue aut abstractiue, &c. Cuius diuisionis fundamentum ipsa præbet, ob virtutalem suam amplitudinem & eminentiam præinfinitis scientiis realiter numero & specie diuersis. Ac primò ratione obiecti, scientia Dei alia est circa seipsum, alia circa creatura possibilem, alia circa existentiam seu præsentiam, præteritam, & futuram, absolute vel hypotheticè: Item quædam circa entia, quædam circa non-entia, positiua, negatiua, bona & mala, finita & infinita, vt patet ex sectione I. & disputationis 9.

Secundò alia est scientia simplicis intelligentiæ, alia visionis. Quæ diuisio tractatur à Diuo Thoma quæst. 14. artic. 9. & variè explicatur à variis. Aliqui enim antiqui, quos refert Didacus Rubeus disputat. 17. de scientia Dei, sect. 4. num. 3. per scientiam simplicis intelligentiæ intelligunt illam, cui non subiungitur diuina voluntas, & beneplacitum vt fiant res quæ, per talem notitiam intelliguntur. Et consequenter per scientiam visionis intelligere debent illam, cui tale beneplacitum diuinæ voluntatis est adiunctum. Quæ explicatio mihi non probatur, quia est aliena à mente Diui Thomæ, vt videbimus paulò post: & non explicat membra diuisionis per intrinseca scientiæ, & diuersos tendendi modos illius, iuxtaque proportionem ad visionem ocularem, ex qua nomen visionis adpiritalem & diuinam translatus est: sed per beneplacitum voluntatis diuinæ, quod scientiæ præcisè sumptæ extrinsecum & accidentarium est. Ac si nomine beneplaciti intelligit voluntatem Dei antecedentem, dicendum est iuxta illam diuisionem, multa, quæ actu existunt Dei permisso & voluntate consequenti tantum, vt peccata Dæmonum & hominum non cognosci à Deo scientia visionis. Hoc autem est contra S. Thomam, artic. cit. affirmantem ea omnia quæ sunt, fuerunt, vel

Explicatur diuisio scientiæ Dei in scientiam simplicis intelligentiæ, & scientiam visionis.

Prima explicatio, reiecta.

Neque habent veritatem obiectivam omnino diuersam, & planè disparatam.

erunt, pertinere ad scientiam visionis, quia Deus in illa fertur ut sibi subiecta presentialiter, id est, sibi coexistentia.

14
Secunda
expositio,
non placet.

Alij vero distinguunt membra huius diuisionis penes obiecta: voluntque scientiam simplicis intelligentiæ dici respectu eorum obiectorum quæ nunquam sunt, vel fuerunt, vel erunt: scientiam autem visionis dici respectu eorum obiectorum quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt: quæ idcirco dicuntur videri à Deo, quia realem habent existentiam, & secundum illam Deo obuersantur: sicut ea quæ videntur oculo corporeo, realiter existunt, suntque illi presentia. Hæc explicatio valde communis est inter Theologos. Displicet tamen, quia non satis accurate distinguit membra diuisionis iuxta proprium tendendi modum vtriusque scientiæ, seruando analogiam ad visionem ocularem: & repugnat dogmati, quod plerique huius explanationis auctores admittunt: videlicet scientiam simplicis intelligentiæ esse causam rerum, non autem scientiam visionis. Nam scientia quæ est causa rerum, est notitia illius ipsius rei quæ fit. Hæc enim est quæ Dei voluntatem & potentiam dirigit ad illam producendam. Ergo scientia quæ est causa rerum, est notitia illius ipsius rei quæ vi illius futura est. Ergo non est scientia simplicis intelligentiæ, sed scientia visionis, si scientia simplicis intelligentiæ est tantum de rebus nunquam existentibus, & scientia visionis dicitur omnis illa quæ est de rebus existentibus in quacunque temporis differentia.

D. Thomas

Notat D. Thom. quæst. 14. artic. 9. ita scientias illas distinguit. Vbi recte notat Ruis disput. cit. sect. 6. num. 7. admonet quidem scientiam visionis non esse de non futuris & nunquam existentibus: sed scientiam simplicis intelligentiæ non admonet non esse de rebus futuris, aut aliquando existentibus: permittens scilicet futura etiam, & existentia, cognosci posse aliqua ratione per scientiam simplicis intelligentiæ. Quod clarius significat in 3. distinct. 14. quæst. 1. art. 2. §. Ad secundam questionem, ubi affirmat scientiam simplicis intelligentiæ, etiam eorum esse quæ nunquam actu erunt, & ea concipere etiam quæ non sunt extra concipientem. Nam particula, etiam, bis repetita, innuit scientiam simplicis intelligentiæ non tantum versari circa ea quæ nunquam sunt, erunt, aut fuerunt: sed & circa res existentes aliquo modo consideratas, nimirum secundum prædicata essentialia abstracta ab existentia, & secundum propositiones absolute necessarias quæ de illis formari possunt, ut dicemus in quarta & vera expositione huius diuisionis.

15.
Tertia expositio, et
felleitur.

Alij tertio dicunt omnes & solas propositiones necessarias, & quæ dicuntur æternæ veritatis, pertinere ad scientiam simplicis intelligentiæ: reliquas autem omnes

& solas propositiones contingentes pertinere ad scientiam visionis. Et quo inferunt notitiam quam Deus habet de non-existentia rerum possibilem, pertinere ad scientiam visionis: quia cum Deus liberè poterit producere singulas earum rerum possibilem quas decreuit nunquam producere, contingens est hæc propositio, *Talis res nunquam existit.* Quare pertinet ad scientiam visionis, æquè ac scientia quam Deus habet de rebus creatis existentibus. Neque enim minus contingens est quoddam res creata non existant actu, quàm quod existant. Ita Didac. Ruis sect. supra cit. num. 5. Ruis referens in eandem sententiam Marfilium, Molinam, & Bæsem. In eandemque conatur adducere D. Thomam locis proxime relatis.

Verum hæc sententia non satis distinguit obiectum vtriusque scientiæ. Nam neque omnes propositiones necessariae, & æternæ veritatis, pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ: neque omnes contingentes pertinent ad scientiam visionis. Illa enim quæ necessariò existunt absoluta necessitate, ut Deus, & attributa eius essentialia, & proprietates personales, pertinent ad scientiam visionis proprie dictam: quia attinguntur secundum propriam & actualem existentiam in seipsa perceptam, quemadmodum ea quæ videntur oculo corporeo: tametsi sunt necessariae & æternæ veritatis. Illa etiam quæ non existunt cum possint existere, contingenter non existunt: & tamen non videntur, proprie loquendo: quia non terminant cognitionem secundum suam existentiam actualem, presentem cognoscenti, & perceptam secundum se, simili modo quo attinguntur oculo corporeo ea quæ ab ipso videntur. Quare non pertinent ad scientiam visionis proprie dictam, sed ad notitiam abstractiuam & simplicis intelligentiæ. Neque D. Thomas contrarium unquam significauit. Tametsi enim locis supra relatis indicauerit scientiam simplicis intelligentiæ versari etiam circa res existentes, consideratas secundum prædicata quæ abstrahunt ab actu existentiæ: nunquam tamen insinuauit non-existenti pertingere ad scientiam visionis, sed potius ad Ruis dicitur adnotauit expressè artic. 9. quæst. 14. scientiam visionis non esse de non-futuris & de nunquam existentibus.

16.
Quarta et
vera expositio.

Quarta igitur & vera expositio huius diuisionis est, ut scientia visionis dicatur esse illa, quæ Deus cognoscit tum seipsum, & quæcunque intra ipsum existunt: tum etiam creata existentia in quacunque differentia temporis, & secundum suam actualem existentiam Deo presentia: peritò nomine à visione oculari. Sicut enim illa est circa obiectum intuitiue, id est, in seipso secundum suam existentiam actualem perce-

prum: Ita Dei scientia, qua ab aeterno attingit omnia existentia quouis tempore, quatenus attingit ipsam actualem existentiam cognitam in seipsa, aut semper, aut pro tali tempore, dicitur scientia visionis. Scientia vero simpliciter intelligentie dicitur quouis alia; siue sic de non existentibus nunquam, siue etiam de existentibus quidem, sed consideratis vt possibilibus; & secundum predicata essentialia, vel simpliciter necessaria: quae scientia dicitur simpliciter, id est, merae intelligentiae, excludendo hac voce simpliciter, seu merae, scientiam visionis qua talem.

Quenam sit obiecta scientiae simpliciter intelligentiae?

Scientia media cur sit vocetur?

Quare ad hoc membrum diuisionis pertinet primo, scientia omnium non-existentium, siue possint existere, siue non. Secundo, scientia omnium possibilem qua talem, siue aliquando existant, siue non, sed maneant semper in statu pure possibili. Tertio, scientia pure conditionalium, quae quia nunquam habent existentiam, non pertinent ad scientiam visionis. Debent ergo pertinere ad scientiam simpliciter intelligentiae alioqui diuisione tradita non esset adaequata. Nec obest quod scientia conditionalium solet appellari media. Sic enim vocatur, non quia sit media inter scientiam simpliciter intelligentiae, & scientiam visionis adaequate sumptas; sed quia est media inter scientiam pure possibilem, & scientiam rerum existentium. Quippe quae non est de rebus vt mere possibilibus; neque etiam de existentibus in illa temporis differentia, vt talibus; sed exituris si conditio poneretur, abstrahendo ab eo quod ponatur vel non ponatur, quaeque in plurimis non ponitur. Quod & plus dicit quam meram non existentiam aut meram possibilitatem: & minus quam actualem & absolutam existentiam: estque veluti medium inter vtrumque, per negationem vtriusque extremi. Vel etiam quia media est inter scientiam Dei naturalem, cuius obiectum est simpliciter necessarium: & inter scientiam contingentem de existentibus, aut futuris absolute, vt talibus, quae supponunt liberum Dei decretum: At scientia conditionalis nata neque habet obiectum necessarium, neque supponit absolute Dei decretum. Est enim verum independenter ab omni Dei decreto absolute posito, aut considerato vt absolute ponendo, quod si Petrus v.g. peccandi occasione constitueretur, peccaret vt nec peccaret.

6. Quare ad hoc membrum diuisionis pertinet primo, scientia omnium non-existentium, siue possint existere, siue non.

Scientia visionis dicitur proprie reipe.

Dubitant hic Theologi an scientia rerum existentium in aliqua tantum differentia temporis, dici debeat visio absolute? an vero solum pro ea differentia temporis qua existunt, & qua realiter Deo praesentes sunt? Sed de leuis momenti est, & de nomine tantum. De qua breuiter dicitur primo, scientiam eiusdem rei futuram, praesentem, & praeteritam, perfecte sumptam, ne ratione quidem differre in Deo vt supra ostendimus. Secundo, scientiam eorum quae sunt, fuerit, vel erant,

posse quidem generaliter & absolute dici visionem, vt dicitur a D. Thomae quaest. 14. artic. 9. Durando in 1. distinct. 39. quaest. 2. num. 6. & alius: posse tamen absolute concedi res quando non sunt praesentes realiter, non de Dominari cognitae scientia visionis, pro illo respectu temporis in quo non sunt, sed pro solo respectu temporis in quo existunt, ita vt illa denominatio visionis non detur scientiae ante obiecti coexistentiam: sed ante illam dicatur praesentia, sicut post dicitur memoria: licet tota intrinseca perfectio visionis illi conueniat ab aeterno inuariabiliter: vt recte docent Molina & plures alij ad locum D. Thomae citatum. Ratio primae partis est, quia scientia illa terminatur semper ad existentiam actualem, quantum non semper praesentem: & differentia illius scientiae a scientia rerum nunquam existentium, aut consideratarum vt possibilem tantum, potest non incommode visionis nomine significari. Ratio nihilominus secundae partis est, quia visio magis propria, & magis accommodata ad visionem corpoream, dicitur esse tantum rei existentis vt sic, & vt realiter praesentis, ac secundum actualem suam existentiam & praesentiam, realem perceptam: non autem futuram, vel praeteritam. Et sicut scientia diuina dicitur praesentia, ratione obiecti vt futurum, quatenus ipsum antecedit: & quasi memoria eiusdem vt praeteriti: sic visio stricte dici potest respectu eiusdem vt actu existentis & realiter praesentis. Secundum autem hanc scientiam visionis stricte sumptam, quatenus habet rem in existentia actualiter praesentem, dicitur Deus esse in creaturis per praesentiam (non autem ratione praesentiae vel memoriae) est, prout antecedit aut subsequitur existentiam rei: & multo minus ratione simpliciter intelligentiae) sicut ratione operationis dicitur esse in rebus per potentiam: & ratione substantiae, siue entitatis, per existentiam.

tu tempore quo res visa existit

Tertio diuiditur scientia Dei in intuitiuam & abstractiuam. Prima est cognitio rei cuiuslibet existentis, vt talis, & secundam existentiam actualem ipsius praesentem cognitioni: vel in tota aeternitate, vt se habent Deus & diuina omnia: vel in aliqua temporis differentia, vt res creata. Secunda est omnis cognitio, siue nunquam existentium, siue etiam existentium, sed consideratorum tantum vt possibilem, & secundum predicata essentialia, vel simpliciter necessaria, aut quouis alia non actu existentia.

Scientia Dei alia est intuitiua, & abstractiua.

Quarto diuiditur in contingentem & necessariam. Posterior, absolute non potest non esse: quia est de obiecto plane necessario, vt de essentia diuina, de personis, de possibilibus vt sic. Prior absolute potest non esse: quia est de obiecto contingenti: vt de actibus liberis diuinae voluntatis, de existentia actuali creaturarum, de futuris extra Deum, siue absolute, siue

Item vna est contingens, & alia necessaria.

STINO
TUS
VI
U.

conditione: quæ omnia sicut absolute possunt non esse, ita & non sciri à Deo: quamuis supposito quod fiat, non possunt non sciri à Deo. Ideoque scientiæ huius contingentia oritur potius ex parte obiecti, quam ex parte subiecti, cui necessarium est scire quicquid scibile est.

Essentialis
vna, alia
accidental
logica.

Quintò, diuiditur in essentialem vel absolute necessariam, & in non essentialem, vel accidentalem logicè, quamuis re ipsa substantialis sit, & identicè ipsamet essentialis. Essentialis est omnis illa quæ est perfectio simpliciter simplex, qualis est scientia Dei circa rationes suas essentielles, & personales, & circa possibilia ut talia. Accidentaliter verò est quævis alia.

Item vna
est specu-
latiua, alte-
ra practica.

Sextò, diuiditur in speculatiuam, & practicam. Practica est, quæ est de re operabili, ut operabili. Speculatiua, quæ de re non operabili, aut non ut operabili, non præscribendo quid aut quomodo sit operandum, aut quid liceat vel expediat: sed simpliciter speculando quod res sit, vel non sit: aut quid vel qualis sit. Restringunt aliqui nomen præseos ad operationem liberam, inter quos est Suarez lib. 3. de attributis cap. 4. num. 4.

Suarez.

Unde infert scientiam non esse practicam, nisi versetur operabili modo circa operationem liberam. Sed praxis non exigit de se talem limitationem, loquendo generaliter. Nam scientia quæ Beati nõrunt Deum esse semper amandum, est practica, quamuis necessarid ament. Sicut notitia brutorum de id quæ faciunt instinctu naturali, est practica, quamuis non liberè operentur, sed ad discendo, passum querendo, & conuenientia prosequendo, vel fugiendo contraria. Non est quoque admittenda limitatio Scoti volentis ut praxis sit operatio alterius potentia, quam intellectus. Quasi verò Logica non sit scientia practica, quatenus docet modum rectè intelligendi; æquè ac scientia moralis, docens modum rectè volendi & honestè agendi. Admissa verò utraq; limitatione, adhuc esset multiplex Dei scientia practica, directiua operationis liberæ: siue Dei ipsius, ut creationis, gubernationis, vocationis, iustificationis &c: siue creaturæ, quam Dei scientia potest dirigere, saltem mediata per reuelationem externam, per inspirationes, per visionem diuinæ scientiæ, ut sit in Beatis, quibus eo speculo vident, quomodo ex principiis certissimis possunt actiones liberæ dirigunt voluntatis, tum aliarum potentialium ab intellectu diuersarum. Talis tamen non est scientia Beatorum de Deo amando beatificè, quippe quæ amor non est liber respectu Beatorum: quamquam idem amor Beatorum est praxis libera, prout est à Deo: & scientia, quæ Dei cooperationem ad eundem actum amoris & erigit, est practica extrinsecus. Talis item non est scientia Dei de seipso amando secundum essentialiam, & attributa necessaria absolute: secus autem secundum contingentiam: nam hæc in radice est libera, quicquid dicat Suarez supra num. 8. Porro

scientia Dei practica, quatenus dirigit praxim, aut Dei, aut creaturæ, in ordine ad finem virtutis moralis; dicitur practica per modum prudentiæ, quæ includit generaliter omne dictamen verum de omni honesto & inhonesto, agendo & vitando, licito & illicito. Quatenus verò, præscindendo à fine honesto, dirigit ad aliam rectitudinem naturalem aut artificialem; dicitur ars diuina: de qua Sap. 7. vers. 21. ubi Deus vocatur omnium artifex, & cap. 8. vers. 6. *Quis eorum quæ sunt, magis quam illa, scilicet sapientia, est artifex?*

Septimò, diuiditur scientia Dei in eam quæ est causa rerum: & in eam quæ non est causa rerum. Quæ diuisio est D. Thomæ quæst. 14. artic. 8. & præcedenti similis est. Quæ enim est practica, est causa rerum: & quæ est speculatiua, non est causa. Hæc verò scientia practica quæ est causa rerum, quædam est necessaria absolute, non quidem quoad actualem causalitatem, aut directionem ad extra, quæ Deo simpliciter libera est: sed quoad possibilem. Ut enim quod res sint vel non sint possibile, non pendet à voluntate diuinæ: ita neque quod tali modo, vel tali sint possibile, non pendet à contingens est, & necessaria tantum ex suppositione: ut verbi causa, quod Deus debeat ex iustitia gloriam Petro, pendet ex conditione libera, quæ posita, dicitur absolute diuina scientia Deo ipsi, dandam esse gloriam Petro ex officio fidelitatis, veritatis, atque iustitiæ. Quod iudicium absolute & practicum, liberum est in radice, & in promissione: licet eâ posita, necessarium sit. Cæterum non dicitur scientia Dei esse causa rerum, quasi sit adæquatum principium productionis earum: sed quia prior est ratione, atque etiam virtualiter, actu voluntatis applicante potentiam executiuam, quam dirigit, sicut proportionaliter in nobis, & in Angelis sit. Nec enim Deus agit nisi volens; nec vult nisi sciens. Quod si sola scientia complete causaret; cum ipsa sit omnino necessaria de possibili agibilibus, necessarid causaret illa. Et si scientia, prout concipitur ante primum actum Dei liberum, foret complete determinata ad actionem: cum, eatenus sit esse necessaria, necet libertas Dei ad extra.

Octauò & vltimò, diuiditur in scientiam approbationis, & reprobationis. Quæ diuisio petitur ex connotatione actuum voluntatis Dei, cum aliqua placent, alia displicent. Prior scientia, approbationis dicitur: posterior, reprobationis. De prima intelligi potest illud Gen. 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* De secunda, istud Abacuc 1. *Munus facta oculis tuis, ne videant malum.* Et Matth. 7. v. 23. *Amen dico vobis, nescio vos.* Quæ, & similia Origenes in cap. 8. epistolæ ad Rom. post medium, duobus modis explicat. Primum,

20

Vna Dei scientia est causa rerum alia non.

Scientia approbationis, & reprobationis.

quod mali indigni sint qui sciuntur à Deo, & si quid Deus posset obliuisci, aut ignorare, deberet illos maxime. Secundo, quod non sciuntur cum complacentia. Quæ posterior explicatio magis placet. Et quod in priori ait, Deo indignum esse &c. Intelligendum est quodammodo: alioquin enim mala scire perfectio quædam est, absolute loquendo: & imperfectio ignorantie esset in Deo, si nesciret aliquod scibile.

SECTIO IV.

De Ideis diuinis.

22. **Q**uod ad Ideas attinet, de quibus D. Thom. tota quæst. 15. aduertendum est, ideam sumi dupliciter. Primò, pro similitudine cognita, secundum quam est aliquid operabile. Sic D. Thom. q. citata art. 2. c. Ideam sumit, cum ait: *Forma domus in mente artificis est aliquid intellectum, ad cuius similitudinem domum in materia format.* Et paulò post: *In quantum Deus, inquit, cognoscit suam essentiam imitabilem à tali creatura, cognoscit eam ut propriam Ideam, & rationem huius creatura.* Similia habet in solutionibus 1. 2. & 3. argumenti. Eodem pertinet illud Exod. 25. *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* Secundò sumitur pro ipsa notione, & conceptu rei operabilis, prout illa notio potest esse principium ut eares fiat. Sic D. Thom. art. citato ad 2. Ideæ nomen accipit, cum sic ait: *Sicut artifex deus intelligit formam domus in materia, dicitur intelligere domum: dum autem intelligit formam domus ut à se speculari, ex eo quod intelligit se intelligere eam, intelligit Ideam vel rationem domus. Deum autem non solum intelligit multas res per essentiam suam; sed etiam intelligit se intelligere multa per essentiam suam. Sed hoc est intelligere plures rationes rerum, vel plures ideas, esse in intellectu eius ut intellectas.* Eandemque Ideæ acceptionem cum superioribus agnoscunt Suarez lib. 3. de attributis cap. 5. Vasques disp. 72. cap. 1. & 2. Molina q. 15. art. 1. disp. 1. §. 1. & 2. *Altero modo:* Granad. in tractatu de Ideis diuinis disp. 2. sect. 3. Et probatur utraque ex communi loquendi usu. Nam primò quidem Idea solet appellari aliquid cognitum, ad cuius vultu imitationem aliquid efformandum est: Ideoque solet forma vel modulus vocari. Illudque cognitum est aliquando res quædam actu existens: aliquando verò est apprehensum tantum & velut obiectum phantasticum, quod operator velut imitari studeat in opere. Si autem illud obiectum imitandum dicitur Idea, ut communiter dicitur; potest & eius formalis conceptus ita vocari, sicut & fungi eodem officio. Quia conceptus formalis talis obiecti est viua quædam eius representatio.

Neque tantum conceptus formalis Idea dici potest, quatenus est obiectum actus reflexi: sed etiam per se formaliter, ut conceptus formalis est, dirigens operationem. Quia illi, etiam ut tali, conuenit Idea seu exemplaris definitio, quæ sic habet: Est forma quam effectus imitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem.

Ede enim dupliciter fieri potest. Primò, ex intentione intellectus, & voluntatis, in aliquid cognitum quod imitari studeant. Secundò, ex intentione solius voluntatis intendentis operari secundum cognitionem, & eam imitari, efficiendo aliquid prout cognitio exprimit efficiendum esse: quod fit ex parte intellectus per solam & directam cognitionem rei efficiendæ, absque formali reflexione supra ipsammet cognitionem. Dicitur autem in prædicta definitione, sumpta ex D. Thoma q. 3. de veritate art. 1. exemplar seu Idea esse, forma, scilicet ad quam, seu ad cuius similitudinem aliquid fit: *quam effectus imitatur*, actu scilicet vel aptitudine: ut enim aliquid fit exemplar, non est necesse ut aliquid fiat actu, aut faciendum sit ad eius imitationem: sed aptitudo sufficit. Videtur tamen D. Thom. q. 15. art. 4. docere oppositum. Verùm sicut cognitioni practica sufficit, et aptitudo sit regula agendi, & eò per se feratur, alioqui scientiæ & artes non essent per se practica: sic Idea sufficit aptitudo. Dicitur tertio, *ex intentione agentis determinantis sibi finem*: quæ particula significatur non satis esse quod res aliqua fiat alteri similis quomodo dicitur, ut hæc illius sit Idea: sed requiritur ut hæc similitudo intendatur ab agente, ex cognitione & voluntate imitandi aliquid cognitum, vel cognitionem ipsam. Quare si casu & præter intentionem statua formetur ad similitudinem Cæsaris, Cæsar non erit propriè illius Idea seu exemplaris causa. Causa verò in actu primo est vis dirigendi: & in actu secundo, est usus & directio actus ipsius exemplaris dirigentis: vel proxime, ut facit ipsa cognitio rei efficiendæ: vel remote, ut obiectum cognitum, ad cuius similitudinem artifex operatur. Modus autem causandi metaphoricus tantum est, & moralis. Nam Idea obiectiua sibi est, obiectum cognitum & imitandum, concurrens tantum & inuit metaphoricè in Ideatum. Idemque de formali Idea, id est, de cognitione operatiua, dicendum est. Nam cognitio non efficit physicè artificata, sed tantum dirigigit voluntatem, voluntas autem applicat potentiam executiuam, quæ vel se solâ, vel per instrumenta physicè operatur. Sicut autem qui tantum ignem applicat, non comburit nisi moraliter, multoque minus qui tantum ostendit vbi, & quomodo ignis fit applicandus: sic in artis operibus intellectus dirigens est tantum causa moralis effectus quem dirigit. Denique genus causandi est efficiens; ut docet Aristot. 9. Metaphys. cap. 2. vbi discrimen assignans inter

Explicatur
Ideæ definitio.

3.

Idea causat tantum moraliter.

TINO
US
VI
U.